СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XL Ч. 192. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 18 серпня 1932. VOL. XL. No. 192. Jersey City, N. J., Thursday, August 18, 1932. THREE CENTS.

ЗНАХОДЯТЬ ДАЛЬШІ ЖЕРТВИ ГУРАҐАНУ В ТЕКСАСІ

ВЖЕ ЗНАЙШЛИ СОРОК УБИТИХ. ПОРАНЕНИХ КІЛЬКА СОТОК.

ҐЮСТОН (Тексас. — Пошукування серед румовищ, які сталися внаслідок сильного гураґану, що пронісся тут у суботу, приводять до знаходження нових жертв. 16 серпня знайдено ще 8 трупів. Таким чином уже зареєстровано сорок осіб убитих, тяжко поранених нараховують коло 50, а легко поранених біля 500 осіб. Пошукування серед румовищ провадиться далі, а притім виявляється, що гураґан захопив значно більші простори, ніж то здавалося раніше.

Пошукування тепер переводиться серед румовищ на обшарі кількасот квадратових миль. Скрізь для бездомних зорґанізовано допомогу харчами, медикаментами й одежею. Дехто вже старається якнебудь направити свої доми, щоби мати хоч сякетаке накриття над толовою.

ФАРМЕРСЬКИЙ СТРАЙК ПОШИРЮЄТЬСЯ.

СУ СІТИ (Айова). — Фармерський страйк, який виявляється в тому, що фармери перестали доставляти свої продукти до міст, поки не будуть платити їм відповідні ціни, все поширюється далі. Тепер уже є багато міст, куди фармери продуктів не підвозять. На шляхах ґрупи фармерів вартують, щоб не допустити інших фармерів до підвозу їх продуктів до міст. Влада вислала на шляхи поліцію, щоби боротися з такими фармерськими заставами, але фармери назагал стараються стримуватися з підвозом продуктів.

Постачання деяких міст уже налагоджено підвозом харчових продуктів з інших міст. Страйковий фармерський комітет, що називає цей страйк „фармерським святом", старається поширити такий саме страйк і на сусідні стейти. Комітет уже отримав телеґрами співчуття від фармерів з Монтани, Огайо, Індіяни, Колорадо, Кензасу й Оклагоми. Тому можна сподіватися, що фармерський страйк поширится далі. Фармери заявляють, що їм тепер доводиться продавати свої продукти по цінах нижчих від вартости їх виробу.

У ЛИНДБЕРҐІВ НАРОДИВСЯ СИН.

ЕНҐЕЛВУД (Н. Дж.). — 16 червня жінка Линдберга вродила хлопця. Мати й дитина знаходяться в доброму стані. Лікарі припускали, що турботи матері, з приводу траґедії з першою дитиною Линдберґів, можуть відбитися тяжко на здоровлю новонародженої дитини й матері. Та тепер виявилося, що, на щастя, все обійшлося гаразд.

НЕБЕЗПЕКА ВІЙНИ НАД ДНІСТРОМ.

ВИЛЯМСТОН, (Масс.). — Шикаґовський професор Б. Смит, знавець політичних справ світових, а зокрема европейських, заявив, що в Европі тепер найбільше небезпечним місцем можливого воєнного конфлікту є Бесарабія. Большевики не хочуть признати анексії Бесарабії Румунією й готові кождого часу, вразі европейського воєнного конфлікту, напасти на Румунію.

Проф. Смит каже, що коли большевики рішать, що вже настав їм час іти війною проти Европи, щоб там завести комунізм, то Бесарабія буде першою притокою до початку війни.

ХОЧУТЬ ПЕРЕТЯГНУТИ СМИТА НА СТОРОНУ РУЗВЕЛТА.

НЮ ЙОРК (Н. Й.). — Номінат від демократичної партії на становище віцепрезидента Злучених Держав, Ґарнер, відвідав бувшого нюйорського ґубернатора, Альфреда Смита. Ґарнер старався намовити Смита, щоби він виступив з промовами на користь ґубернатора Рузвелта підчас президіяльної виборчої кампанії.

Не відомо, що відповів Смит Ґарнерови, бо на запитання кореспондентів ґазет Смит нічого не сказав. Як відомо, Смит домагався для себе номінації на президіяльного кандидата, але Рузвелт переміг його на демократичній конвенції.

ВЕТЕРАНИ ДОМАГАЮТЬСЯ НЕГАЙНОГО ВИПЛАЧЕННЯ БОНУСА.

ТОЛІДО (Огайо). — Стейтова орґанізація Ветеранів Великої Війни на своїй конференції постановила домагатися від уряду негайного виплачення готівкою бонуса ветеранам Великої Війни.

РОЗБИВСЯ ЕКСКУРСІЙНИЙ КОРАБЕЛЬ.

ЛУЇЗВІЛ (Кентоки). — Екскурсійний пароплав „Ситі оф Мемфіс" напоровся на камінь недалеко міста Луїзвіл. 781 пасажирів, що знаходилися на нім, щасливо доставлено на беріг. Лише підчас початкової паніки покалічено трох екскурсантів. Порядок пощастило привернути завдяки енерґійним розпорядженням капітана пароплава та старань залоги корабля.

ПЯТНАЦЯТЬ РОКІВ ВЯЗНИЦІ.

НЮ ЙОРК. — Девятнацять-літнього Джозефа Карліна засудив суд на 15 років вязниці за участь у пограбуванню ресторану в Ґрініч Віледж. Карліно признався до вини, а його товариші, Лавза й Лабіяк, не признаються. Тому їх справу відложено на пізніше.

ВАЖНЕ ДЛЯ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ГОЛИЙОК, МАСС., І ОКОЛИЦЯ; БОСТОН, МАСС., І ОКОЛИЦЯ; ПРАВІДЕНС, Р. АЙ., І ОКОЛИЦЯ; ВУНСАКЕТ, Р. АЙ., І ОКОЛИЦЯ; НЮ БРІТЕН, КОНН., І ОКОЛИЦЯ; АНСОНІЯ, КОНН., І ОКОЛИЦЯ!

Отсим повідомляється всіх Союзовців, що

РЯД СОЮЗОВИХ ЗБОРІВ

В СПРАВІ РЕФОРМИ І ЗАВДАНЯ У. Н. СОЮЗА НА БУДУЧЕ

відбудеться після слідуючої черги:

5. В ПЯТНИЦЮ, 19. СЕРПНЯ 1932, В ГОДИНІ 7-мій ВВЕЧІР, в ЦЕРКОВНІЙ ГАЛИ, 54 WINTER ST., NEW BRITAIN, CONN.

6. В СУБОТУ, 20. СЕРПНЯ 1932, В ГОДИНІ 6-тій ВВЕЧІР, в (СТАРІЙ ЦЕРКВІ) LIBERTY HALL, ANSONIA, CONN.

Реферувати будуть: М. Мурашко, гол. предс.; і **Р. Слободян,** гол. фін. секр.

Проситься всіх урядників і членів повищих місцевостей і околиць взяти як найчисленнішу участь.

Головна Канцелярія У. Н. Союза.

ПЛЯНУЮТЬ СВЯТО ЧЕРЕЗ ЗАТЬМІННЯ СОНЦЯ.

В Монтреалі (Канада) орґанізується рух за проголошення дня 31. серпня святом, щоби в цей спосіб запобігти автомобілевим випадкам, яких у той день буде багато через затьміння сонця.

УМЕР ПРИЯТЕЛЬ УКРАЇНЦІВ, А. Б. МЕСЕР.

В свойому літниську в стейті Мішіґен умер 4 серпня б. р. визначний політичний та громадський діяч, Американець А. Б. Месер. Він був одним з визначніших лідерів републиканської партії та довголітнім членом мішіґенської леґістратури.

Небіжчик А. Б. Месер завжди ставився дуже прихильно до Українців і старався збільшити політичний вплив їх орґанізацій у стейті Мішіґен, тому смерть його відчули болючо Українці цілого стейту. Поховано небіжчика в Конкорд, Масс., при великому здвизі людей.

РАДЯНСЬКІ ПОЇЗДИ СПІЗНЯЮТЬСЯ.

Загадкою є великі спізнення, з якими приходять радянські поспішні поїзди до Столпців. Здогадуються, що причина тих спізнень є дезорґанізація праці на залізничих шляхах і ріжні дефекти, які трапляються на лінії Москва—Столпці радянським поїздам. Є також чутки, що до спізнювань поїздів причиняються також часті напади бандитських банд, про що свідчать поїзди, які приходять до Столпців з вибитими шибами та слідами від крісових куль на стінах вагонів.

ВДУШИВ ЖІНКУ І КИНУВ У РІЧКУ.

В ріці Пилиці у варшавському повіті знайдено голого трупа якоїсь жінки. Поведено слідство і викрито вбивника. Є ним чоловік жертви, Андрій Броняж, купець. Броняж признався до злочину та заявив, що він хотів позбутися жінки, щоб оженитись зі своєю любкою. Жорстокого вбивника увязнили.

ЗАСНУЛА ПРИ КЕРМІ АВТА.

Австрійська лікарка, д-р Ема Штайнер, їхала власним автом з Відня до Швайцарії. По дорозі вона всниула. Авто наїхало на телеґрафічний стовп і вивернулося до рова. Воно розбилося на куски, а пасажири, яких везла лікарка, вийшли з катастрофи важко поранені.

ПОЖЕЖА НА НОВІЙ УКРАЇНІ.

На „Новій Україні", що положена в стейті Ню Джерзі, недалеко стації Ню Маркет, вибухла пожежа в домі Прохніцького та Гуцалюка. Пожежа скоїлася з невідомої причини в ночі з 11 на 12 серпня, в третій годині.

Найбільше потерпіла родина Прохніцьких, у яких погоріло все до нитки, а до того пані Прохніцька так тяжко попарена, що тепер знаходиться в шпиталю.

РОЗКРАДАННЯ ХЛІБА.

(УП) Як подають Вісти з 23 липня ц. р., постановлено в Харкові повести строгу боротьбу з розкраданням хліба селянами та зі стратами при молотьбі. Зокрема вирішено зорґанізувати спеціяльну охорону хліба. Селяни, як пишеться, крадуть хліб та його заховують. Мабуть не з гаразду вони це роблять, а щоб не вмерти з голоду в совітському раю.

Вісти з 23 липня ц. р. подають, що за перше півріче цього року Україна відстала у виконанні вложених на неї Москвою завдань постачання хліба та взагалі сільсько-господарських продуктів. Не зважаючи на значне зменшення плянів, хлібозаготівки зірвано. Так з худобозаготівель виконано 53.2% пляну, коровячого масла 36.8%, яєць 6.5%, плодоовочів 3.1% ітп. Ще гірше виконала Україна плян заготівель сировини, як лену та конопель. З огляду на це вирішено в Харкові підняти з невиконанням плянів остру боротьбу і вже видано ріжні накази відносно цього.

БІЙКА МІЖ ДВОМА РОДИНАМИ.

На весіллю Миколи Тобінки в Дмитрю, біля Щирця, дійшло до кровавої бійки між родинами Бодуляків і Онишків. Вислід цеї бійки був такий, що Бодуляки поранили ножами та боксерами Онишків. Одного з ранених Онишків перевезено до Загального Шпиталя до Львова. Усіх Бодуляків арештовано.

СТРІЛЯЮТЬСЯ.

Кольоніст Порембака, літ 19, в Сільці біля Підгайців, так знеохотився до життя (правдоподібно через кохання), що дня 14 липня ц. р. вистрілом з револьвера позбавив себе життя.

ДАЛЕКИЙ СХІД І РАДЯНСЬКА УКРАЇНА.

На Далекому Сході, цебто в більшости на Зеленому Клині, під владою большевиків тепер рух. Почато проводити в життя большевицьку політику національних меншостей, мабуть з огляду на небезпеку війни в тамтих краях. Жиють там збитою масою коло 400 тисяч Українців, або 25% усього населення краю. Тепер утворено там 14 українських районів, з яких 9 є районами суцільної українізації. Минулого року Україна постановила взяти провід над українськими районами. Туди завезено з України літератури на суму коло 100 тисяч карбованців, вислано туди понад 300 учителів ітп. Організація українських письменників відрядила була в березні цього року тудиж бриґаду письменників для допомоги школам, театрам, ґазетам ітп. В 1931 році підготовано для української роботи на місці 260 людей, хоч запотребування виносить на цей рік 2,171 осіб. Власними силами це зробити українські кольонії не зможуть. Колективізацію переведено на 66%. Є там одна українська педаґоґічна техніка, а в Благовіщенську мають орґанізувати спеціяльний агрономічний інститут. В Хабаровську виходить одна українська ґазета. Всього жиє там понад 100 національностей. Не обійшлось Зеленому Клинови без жидівської кольонізації. Щось аж 5,000 Жидів спроваджено з цілого світа туди та заставлено працювати, а крім того твориться для них спеціяльну автономну Біробіджанську Область. („Вісти" 23/7, 1932).

ФЛІРТ ЧЕРЕЗ ТЕЛЄФОН.

Софія Фютковська, молода жінка в Варшаві, нудьгувала сама в помещканні і для розривки пофліртувала собі через телефон з невідомим собі паном Владком, нібито студентом з дому техніків. Вечером того дня хтось задзвонив до помешкання пані Фютковської. На питання згаданої пані почувся голос під дверима: — „Це я, Владек!" Був це дійсно якийсь юнак у шапці студента політехніки. Коли еротична дама запросила гостя до кімнати, цей кинувся пожогом на неї, намагаючись задушити її. Фютковська зчинила крик, який заалярмував сусідів. „Панз Владка" зловлено й арештовано. На поліції показалося, що він не є студентом техніки. Провадять слідство. Так нефортунно покінчився флірт пані Фютковської, що захотіла фють... фють...

ПРИГОДА ПЯНИЦІ.

У Варшаві трапився такий випадок: Слюсарський майстер Стефан Моровський так дав „на піч", що, вертаючися в ночі до хати, мав лише настільки сили та притомности, що доволікся до таксівки і подав шоферови свою адресу. Та шофер, замісць завести пасажира на подану адресу, поїхав з ним за місто. Тут чекали вже спільники шофера, які ограбили Моровського з грошей та одежі і голого лишили серед поля. Коли Моровський пробудився, мусів іти голий до поліцийного комісаріяту, де оповів цілу історію. Поліція шукає тепер шофера та його спільників.

У ЛЬВОВІ БУВ СТРАЙК МАҐІСТРАТСЬКИХ СЛУЖБОВЦІВ

СЛУЖБОВЦІ Й РОБІТНИКИ СТРАЙКУВАЛИ ПРОТИ ДРАСТИЧНОГО ЗНИЖЕННЯ ПЛАТНІ.

ЛЬВІВ (Західня Україна).—Тут відбувся страйк маґістратських службовців та робітників. Всі трамваї та інші засоби міської комунікації не працювали кілька днів. На вулицях міста були розліплені відозви президента міста, Дрояновського, з закликом до страйкарів вернутися скорше на роботу, щоб ні бути заміненими новими робітниками. Разом з тими відозвами були розклеєні летючки польських леґіоністів та „Оборонців Львова", які рішучо заявлялися проти страйку в „польському" місті та нахвалювались активно виступити проти страйкарів.

Львівські мешканці міста поставилися до страйку індеферентно, але задавали питання, що коли місто старається знижити платню робітникам та службовцям, то чи не час уже подумати про знижку платні за електрику, воду й трамваї. Високі ціни на ці річи широкого користування лягають великим тягаром на все населення міста.

БУНТ БОЛЬШЕВИЦЬКОЇ МІЛІЦІЇ.

ЛЬВІВ (Західня Україна). — Місцева українська преса подає, що втікачі з Великої України говорять, що в другій половині липня в містечку Славуті, на Волині був бунт большевицької міліції, яка відмовилася виконувати варварські накази комуністичної влади. Війська Чеки стріляли на містечко з гармат, при чім убито й поранено багато невинних людей.

Одночасно від обстрілу гарматами виникла пожежа в місті. Цю гарматну стрілянину чули мешканці прикордонної смуги на цьому боці ризької лінії на Волині. Кілька днів пізніше було чути знову гарматну стрілянину в районі Шепетівки і Зяслава, але причини цієї стрілянини не відомі.

З радянського боку доходять такох відомости про недавні масові повстання над Волгою, в районі німецьких кольоній. Кажуть, що в здушенню повстань брали участь кілька дивізій червоної армії. Багато німецьких сіл зруйновано артилерійною стрілянином, а мешканців перебито й арештовано.

РОЗВЯЗАЛИ „ПРОСВІТУ" ЧЕРЕЗ ХРУНЯ.

ЛУЦЬК (Волинь під Польщею). — Повітова луцька „Просвіта" зі всіми своїми філіями досі замкнена. Польська влада не дає поважних причин замкнення „Просвіти". До останнього часу влада всі протести збувала мовчанкою, а тепер вияснюється, що властивою причиною замкнення „Просвіти" було неприняття в її члени відомого на Волині хруня, Петра Певного, що знаходяться на службі Пілсудського.

ЛЯХИ ХОЧУТЬ ЩЕ МІЦНІШЕ ВЗЯТИ ЗА ГОРЛО УКРАЇНСЬКУ МОЛОДЬ.

ЛЬВІВ (Західня Україна). — Ґазета „Ілюстровани Курєр Цодзенни" в обширній статті нападає на польський уряд за те, що він видає закордонні пашпорти українській молоді, яка виїздить за кордон на студії. Ґазета стоїть на тому, що позбавивши українську молодь можности набути собі освіту в Польщі, треба також унеможливити їй учитися по високих школах за кордоном.

Отже ґазета закликає уряд не видавати закордонних пашпортів українській молоді, бо, мовляв, вона за кордоном робиться „вільнодумною" й виступає проти польської держави.

ВИБОРЧА РЕФОРМА В ІНДІЇ.

ЛОНДОН (Анґлія). — Британський уряд рішив перевести виборчу реформу в Індії до орґанів місцевого самоврядування в тому сенсі, що кожда національна, чи релігійна ґрупа, в Індії буде мати пропорціяльне представництво. Кожда ґрупа буде переводити свої окремі вибори.

Цим Анґлія думає досягнути певного замирення між окремими ґрупами на полі політичного життя. Таку практику думають переводити лише яких 20 років.

ЛІТАКИ Й ТЕНКИ ПРОТИ ДИКУНА.

ПРЕТОРІЯ (Південна Африка). — Ґазети південної Африки критикують поступовання місцевої влади, яка вислала проти одного дикунського ватажка літаки та тенки, щоби покарати його за те, що він вдерся до християнської місії, куди була втікла його жінка. На того дикуна була наложена кара десять голов худоби, але він відмовився виконати цю постанову влади.

Ватажок із кількома своїми прибічниками втік у джунглі після того, як біля його селища появилися тенки та три воєнні літаки, що кинули кілька бомб на село. Населення ніякого спротиву не ставило воєнній виправі білих можновладців, але бджоли напали на залогу тенків і дуже їй дошкулили. Бджоли були поіритовані бомбами й тенками, коли розбито кілька вуликів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 110 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

БІРЖА ЯК БАРОМЕТЕР БИЗНЕСОВОГО ЖИТТЯ

Піднесення цін шерів і бондів на нюйорській біржі треває вже досить довго, щоби викликати загальну увагу економістів. Як можна сподіватися, обходить їх передовсім питання, чи ця підвишка цін це хвилеве явище, чи постійне; чи підвишка лишиться без впливу на загальне господарське життя краю, чи може вона є доказом, що господарка Америки завернула вже до нормальних часів.

Щоби відповісти на це питання, стараються економісти знайти причину, через що шери пішли вгору. Одні кажуть, що причини піднесення цін треба шукати в дійсному поширенню бизнесу, в зрості руху в промислах і торговлі. Інщіж доказують, що такого поширення ні зросту нема.

Показують на ґазетні вістки про починаючийся рух у цьому й тому промислі, які ґазети стали нотувати від якогось часу дуже запопадливо. Так, відповідають інші, цього роду вістки могли би підняти надії та рушити дещо бизнес, але тільки хвилево.

Кажуть, що тепер стало лекше за кредит. Та це неправда, бо банки ще не дуже раді давати позички.

Ще інші кажуть, що ціле біржеве оживлення це тільки наслідок махінації прихильників републиканської адміністрації, зробленої навмисно й свідомо на те, щоби викликати прихильний настрій до кандидатури републиканського кандидата. Хоча ця чутка повторяється вперто, та знаючі правила біржі люди не дуже в це вірять, бо в минувшині того роду свідомі заходи, щоби підбити біржу, не вдавалися.

З цього можна вносити, що так звані біржеві знавці не можуть навіть погодитися на пояснення причин теперішньої звишки цін шерів і бондів. Коли мова про вплив цеї звишки на загальний бизнес краю, то й тут згоди теж нема. Всі годяться на тому, що піднесення ціни (вартости) біржевих паперів, якщо воно потреває трохи довше, може мати корисний вплив на розворушення бизнесу, бо піднесення ціни на шери й бонди підносять само довіря бизнесових підприємств, бо вони тепер можуть лекше продавати свої шери й бонди; але до цього треба, щоб ціни шерів і бондів вдержувалися на висоті довший протяг часу, а чи це буде тепер, цього знову ніхто не знає. Біржева звишка деколи йшла за оживленням бизнесу, але деколи перед оживленням. Багато людей не ждуть, щоби звишка вдержалася довго; радше ждуть, що по хвилевім піднесенню наступить реакція.

КАРТИНИ З ОРГАНІЧНОЇ ПРАЦІ В РІДНІМ КРАЮ

II.

На просвітній анкеті, скликаній філією „Просвіти" в Коломиї, виголосив д-р К. Трильовський реферат у справі читальняних бібліотек та в справі ширення книжок. Реферат цей подаємо тут у скороченню.

Пів століття тому міг іще кождий, яко тако заможний Українець, закупити всі книжки, котрі тоді в однім році виходили. Тепер часи змінилися на ліпше й уже нелегко одному, навіть богатому чоловікови закупити всі книжки українські, що вийдуть на протязі одного року. А всеж таки **книжки купувати мусимо, але** потреба вибирати ті книжки, **котрі для кождого з нас є найбільше потрібні й найбільше відповідають станови нашої освіти.**

Нераз бачимо у книгарнях, що селяни стоять перед великою масою книжок та не знають, котру з них мали би для себе чи для читальняної бібліотеки закупити. І тому часто рішає крикливий титул, або гарно розмальована окладинка. Книгар не має часу давати поради та зрештою в його інтересі є, щоби взагалі всі книжки були продані. І тому треба порадитися перед закупном книжок або філіяльного урядовця, або котрого з членів філіяльного виділу. Треба іменно признати, що як на цілім світі так і в нас виходить у світ значна частина книжок маловартних, а то й шкідливих. Гроші на таке видавати є просто гріхом. Треба старатися набувати передовсім книжки найцінніші своїм змістом, твори наших найвизначніших письменників.

„І я, — казав референт, — при кождій нагоді звертав і знов звертаю увагу всіх наших Українців, що **найважнішою нашою книжкою є „Кобзар" Т. Шевченка з поясненнями Сімовича.** То є наша свята книга й вона очевидно передовсім повинна лежати на столі у кождій нашій родині чи то в краю, чи заграницею. Доки цього не буде, доти не можемо сподіватись осягнення нашої найвищої національної цілі.

„А то вже трапилося таке в Грималові на Поділлю, що один туман (чужий, але з вини наших людей) наварив великої біди з „Кобзарем".

„Останніми часами повидавано цілий ряд театральних пєс, слабих змістом, або для селянських амат. кружків цілком невідповідних. Але наші селяни дуже часто ті непотрібні театральні твори закуповують і в цей спосіб обнижують рівень наших аматорських театрів.

„Одним з наших найславніших творів драматичних є **„Переяславська Ніч"** М. Костомарова, котрої предмет взятий є з часів боротьби Хмельницького за визволення українського народу. Є та драма поміщена в „Руській письменности", виданій покійним Романчуком накладом львівської „Просвіти". Тої драми не можна очевидно у польській займанщині грати, але це є просто непонятним і тяжким гріхом, що й наші люди на чужині її не грають.

„Щодо наших просвітних книжок, то треба собі передовсім поставити питання, де поділися ті сотки тисяч популярних книжочок, виданих „Просвітою" від 1868 р., покійним о. І. Наумовичем, друкарнею М. Білоуса й іншими накладнями. Таж навіть виданих перед війною в Коломиї січових календарів „Запорожців" і „Отаманів" та книжочок „Зорі" тяжко тепер поміж селянами подибати. Правда й це; що підчас війни богато тих книжочок ужили Москалі на „цигарки" та викурили, але і перед війною тих давних видань „Просвіти", о. Наумовича і т. д. не було видно.

„Деж вони поділися і де подіваються так скоро теперішні наші ріжні популярні видавництва?

„Отже на це є лиш одна відповідь: таж ніхто інший, як таки наші селяни — коби здорові — самі їх нищать. Носять вони ті книжочки без уської оправи, а хочби й окладинки зі старої газети — за пазухою, в чересах, в дзьобенках і т. д., держать на сволоках на поталу мухам та порохови, дають ними гратися дітям або бодай не заховують їх перед ними—одним словом: відповідного пошанівку для них не мають.

„Страшенно нищать книжки читачі, роблячи в книжках так звані **„ослячі вуха"**, цебто загинаючи роги карток у тім місци, де перестали читати. Є це страшним варварством, бо це можна зазначити вложенням кусника паперу або соломки. Зрештою в кожду книжку повинен бути для тої цілі вклеєний шнурочок. Виділ читальні повинен наложити за кожде „осляче вухо" кару — напр. 5 грошів — а бібліотекарі повинні гостро за цим слідити та виновників до заплачення кари притягати.

„Читальняна бібліотека повинна мати порядну, добре замикану шафку з поличками і не повинно в жаден спосіб трапляється таке, як було в Острівци (коломийського повіту), де бібліотека читальні була поміщена в скрині, а скриня в стайни під жолобом.

„Можна собі представити, як тих пару книжочок з тої преславної бібліотеки виглядали! Бібліотека — це в кождій читальни найважніша річ, а в чеськословацькій державі є осібний закон, котрий приказує, що в кождій громаді **мусить бути бібліотека**, тай подає, звідки мають іти фонди на її удержання.

„Ми покищо мусимо мати такі бібліотеки по наших читальнях, а на їх збільшення мусять служити всілякі імпрези, як фестини, концерти, чайні вечери і т. ін.

„А не забуваймо на це, що ми в наших бібліотеках повинні мати передовсім такі твори, як „Тарас Бульба" Гоголя та історичні оповідання д-ра Андрія Чайковського. Можливим є, що і з „Тарасом Бульбою" (перекладеним на всі культурні мови, також і на польську) розпічне грималівській староста войну й це би було дуже інтересне вже з уваги на потребу забави для культурного світа. І так тепер часи якісь непевні і сумні, то чому не забавитись? Тай п. староста (імя рек) здобуде собі у двобою з таким старим козарлюгою неабияку славу.

„Повертаючи до справи популярних книжочок, треба піднести ще ось яку думку.

„Культурний світ старається, щоби в деяких справах — особливо дотичних масової продукції—перевести порозуміння між інтересованими, так, щоби не було засадничої ріжниці між випродукуваними предметами. І так маємо зєдностайнені жарівки до електричного освітлення, а це саме відноситься й до ножиків при машинках до голення (так званих „жілетках"), а навіть і до ваґонів залізничих.

„Тимбільше можнаб довести до такого порозуміння поміж українськими видавцями й усталити формат бодай для популярних книжочок і брошур, так, щоби можна їх навіть тоді разом оправляти, коли походять від ріжних видавців.

„Довівши до такого порозуміння — потреба буде видати публичну заяву, що на будуче видавництва, котрі не будуть держатись усталених норм, мають бути бойкотовані.

„Всі ми знаємо чотировірш І. Франка про це, що книга є морською глибиною, з котрої охочі виносять дорогоцінні перли.

„Нехайже й кожда читальняна бібліотека помагає своїм членам виносити ті дорогоцінні перли, котрими вони мають прикрашувати свій ум і своє серце".

Іван Гуцуляк.

ВАЖНЕ ДЛЯ ЧЛЕНІВ ВІДДІЛУ 276 УКР. НАРОД. СОЮЗА В ЕМБРИДЖ, ПА.

Проситься всіх членів і урядників відділу 276 в Ембридж, Па зійтися на

НАДЗВИЧАЙНІ ЗБОРИ

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 21-ГО СЕРПНЯ (AUGUST) 1932 РОКУ

в годині 2.30 пополудні

ДО ГАЛІ Ч. 697 ГЛЕНВУД ЕВЕНЮ, ЕМБРИДЖ, ПА.

Для полагодження дуже важних справ з припоручення екзекутивного комітету прибуде на ті збори Всеч. о. Григорій Пипюк, член Головної Контрольної Комісії У. Н. Союза.

Головна Канцелярія У. Н. Союза.

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Сестр. Рожд. Преч. Богородиці, від. 36, повідомляє своїх членниць, що мітінг відбудеться в суботу, 20 серпня, в годині 7.30 ввечір, в гали церковній. Просимо членниць явитись на мітінг, а довгуючих напоминається вирівнати свої довги, бо в противнім разі будуть суспендовані. — Олена Скробач, предс.; Софія Гунька, секр.

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА. Подається до відома усім членам Бр. св. Георгія, від. 239, що мітінг відбудеться в суботу, 20 серпня, в годині 6.30 пополудни, в домі У. А. Горожан на Френклін ул. На цей мітінг мають явитися усі члени і вирівнати свої вкладки; хто цего не зробить, буде суспендований. Також проситься вирівнати вкладки за діти до У. Н. Союза, бо більше за нікого не будеться платити залеглих вкладок. Кождий довгуючий без вимку має явитись особисто на мітінгу і подати свої причини неплачення вкладок. — Н. Наконечний, пр.; І. Паращак, кас.; Н. Волос, секр.

ПОДЯКА.

Складаю щиру подяку за уділення мені допомоги в сумі $25 як головним урядникам У. Н. Союза, так і рівнож урядникам відділу ч. 109 У. Н. С. з Бентлевіл, Па.

Допомогу, яку як одержала, пособила мені вчасти в мойому скрутному положенні по операції.

Анна Фаринак,
Бенлевіл, Па.

Кождий сотик, кождий датог
Нашій „Рідній Школі" в дар
Це майбутнього завдаток,
Це на ворога удар.

Рідна Школа — наша зброя,
Рідна Школа — це наш щит,
В Рідній Школі — міць героя,
Що неволю повалить.

Національним ідеалом українського народу перейметься дитина в Старому Краю тільки в „Рідній Школі". Тому піддержім завзято її змагання в її другому пів-столітті!

Хоч бурі йдуть і громи бють
І в горю серце тоне —
Та вже не вбє нас вража лють,
Не розідять кордони.

Бо ясне сонце вже з імли
Зійшло на нашім полі,
Юнацтва тисячі зросли
У нашій „Рідній Школі".

На ярмарку циган украв крамареви гаманець з грішми та став утікати. За ним пустився жандарм, а коли побачив, що не здогонить його, крикнув: „В імени закону — стань!"

Циган обернувся тай каже: „Пане, стань ти, за тобою ніхто не гонить!"

—o—

— Тату, ти кажеш, що я народився в Ню Йорку?
— Так.
— А мама в Еркензо?
— Так сину.
— А ти, тату?
— Я в Старому Краю, сину.
— То дивно, тату? Якжеж так ми всі стрінулися?

НА ТАТАРСЬКІМ ШЛЯХУ.

(3)

— Коли ми помогли Хмельницькому вибити Україну на волю, то для нас корисніше буде з тим безпосереднім нашим сусідом жити в згоді. Цей сусід поможе нам скубти своїх ворогів, Польщу і Московщину.

Кримський хан був противної думки і він переважив у користь Польщі.

Козаки мали таку звичку, що коли годі було татарський похід спинити і татарву завернути, то пильнували, щоб орду, чи тільки чамбул, заскочити в його повороті і відбити добичу. Таким способом нераз увільнено тисячі бранців. І тепер чамбули очаківської орди, йдучи горі Дністром, без перешкоди пройшли крізь Браславщину і пішли далі. Те козацтво, яке не взяло участи у війні, стало організувати засідку на Татар, коли будуть вертатися. Козаки надіялися, що добича Татар буде дуже велика. Вониж чули, що за поміч Польща платить Татарам дозволом брати добичу і ясир скрізь, де Татари схочуть, який схочуть і скілько схочуть. Ту засідку організував Кордиш.

Як би не те, що Ксенею Ярнович дорожив більше, як своїм власним життям, то був би цілком спокійний і не сумнівався би, що Татари до його хутора й тепер не навідаються. Як не загостили до нього ідучи за добичею, то тяжко було подумати, що загостять тепер, поспішаючи з добичею до хати. Та думка, що бодай якийсь, від орди відірваний чамбул, ще в поворотній дорозі міг би скочити в бік і попав би саме на його хутір, не дали батькови дівчини вснути. По одній неспаній ночи Ярнович рішився захистити доньку в лісистих багнах, з котрих випливав Ягорлик. Там жив, далеко від людських осель, товариш Ярновича з молодих літ Дибюк і полював на бобри. Щоби Татари тамтуди загналися, було виключене. Тамтуди і шлях ніякий не йшов і осель, які мож би сплюндрувати, не було.

Рано, нікому не кажучи нащо і пощо, Ярнович приказав окульбачити дві пари коней. На другі дві пари приказав навючити харчів і постіль. Аж коли вже все було готове, казав двом чабанам і Ксени сісти на коні. Сам також сів на коня і аж тоді сказав, що їдуть до Дибюка, бо до їх хутора Татари таки готові заглянути. Ксеня сиділа на кони не гірше, як найліпший козацький їздець. Коні були добрі, отже товариство пустилося чвалом. Зразу, які три милі, їхали степом. Там, де вже зачинався ліс, станули, щоби відпочати і покріпитися. Також коні мусіли видихатися. По годиннім відпочинку пустилися в дальшу дорогу. Лісом вже не йшло так гладко і скоро, як степом. Та остання миля лісом забрала їм більше часу, як три перші милі степом.

Ярнович вже довший час роззирався неспокійно. Нарешті зупинив коня і промовив:

— Я або зблудив, або тут щось змінилося. Ось тут, де тепер стоїмо, в тім чагарнику повинна бути полянка. Зараз за нею багно, поросле хащами, за багном хата Дибюка... Ми виїхали з ліса не на полянку, а в чагарник. За чагарником бачу не хащі, а ліс. Також не бачу двох високих смерек, які раньше вже здалека показували місце, де стоїть хата Дибюка.

— Коли ви останній раз були тут? — спитав один чабан.

— Це буде... буде яких дванацять або тринацять років тому, — відповів Ярнович.

— Дванацять, або й тринацять років... Саме стілько, міркую собі, мають ті смереки праворуч. Вони мабуть засіялися тоді, коли ви на цім місци перший раз були і коли то ще була полянка. Там далі стоять два бучки. Вони також більше-меньше десять до тринацятьлітні. Ви не зблудили, тільки це місце постарілося і виглядає інакше, як тоді. Полянка заросла хащами і на ній виросло пару дерев. Хащі, що тоді були за полянкою, вже підросли і тепер там ліс. Він виглядає так, неначе би перед дванацять-тринацять роками був молодником.

— А деж ті дві високі смереки? — Ярнович спитав?

— Або смерека вічна? Як не старість, то буря повалила їх... Як не звалила їх буря, то ваш приятель зрубав їх.

— Заждіть тут на мене. Я піду подивитися, чи там далі буде багно і чи знайду слід стежки, що тоді вела до хати.

Всі позіскакували з коней. Ярнович вирубав собі довгу жердку, взяв рушницю і пішов. Чим далі йшов, тим ґрунт під ногами що раз більше подавався. Далі й ноги стали поринати в болоті, накритім подушками моху. Небезпеки втопитися в болоті не було, бо тут росли смереки. Їх коріння розгалужувалося поверха. Ставлячи ноги на корінню, можна було, правда, невигідно і поволи, та зате безпечно ступати вперед. Ярнович вже став думати, що таки зблудив, коли пізнав одну смереку. Тоді, коли він був тут в останнє, йому потрібна була колотушка. Яких сто кроків від хати Дибюка росла смерічка, не цілий сяжень висока. Він відрубав її вершок і з нього зробив ту колотушку. Тепер та смерека була вже висока, бо вгору підоймилися бічні галузи. Всеж таки цілком добре видко було, що її вершок давно відрубаний.

— Хата була не далі, як відси сто кроків, — подумав Ярнович, позираючи в глибину ліса. — Вона хіба за цими кущами. Раньше не було їх. Може виросли таксамо, як на тій полянці?

Пустився далі. Підійшов до кущів. Розгорнувши їх, пропхався аж... під поріг хати. Перший погляд сказав йому, що та хата вже давно, давно покинена. Увійшов до середини і хату оглянув. Від біди, на кількадневний захист могла бути ужита. Очивидно, як би її вичистив. Рішився переночувати тут і аж завтра подумати, що йому далі діяти: вертатися, чи лишитися тут на ввесь час татарської небезпеки, чи може їхати ще далі? Міг би доньку відставити ще пару миль далі, хоч би й до Уманя. Вернувся до товариства і каже:

— Я не зблудив. Хата Дибюка є, та його самого нема.

— Мабуть полює, — замітив один чабан.

— Його цілком нема там. Хата вже давно поросла мохом. Він, або перенісся в інші сторони, або помер. Як помер, то вдова і син вже не схотіли сидіти в лісі на відлюддю і пішли між люди:

— Щож тепер зробимо? — спитала донька.

— Гадаю, що коні лишимо тут, самі підемо до тої хати і там переночуємо. Завтра покажеться, що далі зробимо.

— Чи то не Кіндрат Ярнович? — почули за собою в кущах.

З кущів висунувся старший козак з двома собаками на ременях і з рушницею в руці.

— Дибюк! — крикнув Ярнович, озирнувшися. — Де ти живеш? Я був в твоїй хаті, та вона пуста, занедбана.

— Маю іншу, недалеко за тою старою... Що тебе привело сюди, в ті ліси? Ще й з дівчуком. То може твоя донька? Може з хати вигнали вас Татари?

— Щось неначе таке. Ще не вигнали, та на те заноситься. Щоби Татари не потребували трудитися, виганяючи нас, ми самі покинули нашу хату і приїхали до тебе. Себто я привіз мою дитину, щоби її у тебе захистити.

— Захистнішого місця, як моя хата, не знайдеш. Вона поза татарськими шляхами. Беріть коні за поводи і ходіть за мною.

— Може би коні лишити тут, бо тут гарна трава — сказав чабан.

— За моєю хатою є також галявка з травою ще буйнішою.

Всі пішли, ведучи коні, за Дибюком. Він не ішов просто на свою хату, а взяв у бік. Прийшли до якогось потока.

— Тепер сідайте на коні, — сказав Дибюк, — бо далі підемо потоком, щоби не лишити нашої тропи.

— Хіба ми вже не лишили її? — спитав Ярнович, озираючися і показуючи сліди копит.

— Не бачиш, що за потоком також ідуть сліди копит, неначе продовження дороги, котрою ми сюди прийшли? Ця доріжка нарошно витоптана, щоби кождий, хто ішов би за тропою таких, що як ось тепер ми, ідуть чи ідуть до моєї хати, не вгадав їх справжньої дороги. Побачивши сліди по тім боці потока, буде по них далі ступати, гадаючи, що він далі йде за потрібною йому тропою.

— Ти чого перенісся до іншої хати? — спитав Ярнович, коли вже увійшли в потік і далі йшли потоком.

— Причина була та, що раз до моєї хати загнався Татарин. То був Аділь, середущий син Махбет-бея. Того бея, що зі своєю ордою кочував зараз за Ягорликом в моїм сусідстві.

— Я знав його — перебив Ярнович. — Він вже помер. Беєм став його найстарший син. Цей орду переніс аж поза Крим, аж поза східні межі Запорожа. Частина орди з обома молодшими синами, середущим Аділем і наймолодшим Маберeком лишилася між Дністром і Богом, та вже не так близько до Браславщини, як то спершу було. Вони посунулися далі в сторону моря. Як тільки один Аділь знає де твоя хата, то він тобі не є небезпечний. Коли його орда кочувала під нашим боком, то все жила в згоді з нами. Хоч би й він тепер став нашим ворогом, то йому не виплатиться тратити час для тебе одного. В цих сторонах він не зискав би нічого більше, бо ці сторони безлюдні.

(Далі буде).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ДО ШКОЛИ.

Зближається конець вакацій і знова діти після відпочинку підуть до школи, щоби замолоду набратися знання, без котрого в нинішних часах не тільки, що тяжко жити, але не можна такої людини майже числити за людину. Американські діти це знають, що час зближається, і вони самі вже себе приготовляють, що треба зачинати шкільну науку. Вони не чують потреби, щоб аж родичі їх напоминали, бо це їх обовязок, від котрого вони не можуть себе виключити, бо є закон державний, що діти всі мусять іти до школи. Інакше мається справа зі школою українською, до котрої діти самі не підуть. Тут конечно треба подумати українським родичам, щоби посилали своїх дітей до української школи. Так як родичі дбають про свої діти, працюють для них ціле життя, хотять, щоби їх діти краще жили ніж нам живеться, хочемо для своїх дітей всякого добра, то в першій мірі буде добро для наших дітей, як ми подбаємо й дамо їм українську школу, щоби вони могли навчитися читати й писати по українськи, пізнали історію України та бодай за нашого життя могли порозумітися з нами рідною українською мовою. Тоді ми можемо спокійно вмирати, бо сповнили свій обовязок супроти своїх дітей і своєї нації. А наші діти будуть нас шанувати і по нашій смерти спімнуть нас не злим, тихим словом.

Ми, Українці, мусимо собі правду сказати в очи, що ми тут за шкільництво найменше дбаємо. Ми хочемо України самостійної і хочемо волі для українського народа. Маємо нагоду виховувати українські діти в рідній школі, в українському дусі, без усяких віршиків в честь Пілсудських і Косцюшків. Ми маємо нагоду навчити своїх дітей в українській народній школі на свідомих громадян. Ми можемо поставити українську народню школу на першім місці, але треба нам бути вирозумілими, треба праці, треба хотіти щось у тій справі зробити, треба діл, а не слів. Треба взятися всім провідникам і всім свідомим громадянам до цеї справи; треба більше будівничих, а не розбивачів.

Українська народна школа в Ню Йорку постановила почати науку на другий місяць у своїм часі. Уряд постарався о приміщення для української народної школи в Кристодора Гавз, на розі 9-тої улиці. Оплата не велика. До того діти будуть мати всякого роду забавки на систему американських публичних шкіл. Дітей приймається без огляду на релігійне переконання чи політичні погляди родичів. Учителем школи встановлено гр. Осипа Стеткевича. Уряд поробив заходи, щоби при школі створити смичкову і мандолінову орхестру під проводом М. Гайворонського. Для старших дітей створено хор та заведено виклади з історії України.

Українська народна школа розвиває таку всесторонну діяльність, щоби тими всіми способами відтягнути українських дітей від чужих шкіл, московських й польських, до яких декотрі родичі впрошуються зі своїми дітьми, тоді як до своєї школи не даються витягнути навіть просьбою організаторів. Най жиє Українська Школа на вільній землі Вашингтона!

Василь Дроботій,
Ню Йорк.

В СПРАВІ УКРАЇНСЬКОЇ УЧАСТИ У ВИСТАВІ В ШИКАГО.

Дуже короткий час ділить нас від світової вистави в Шикаго, а ще до тепер ми не чуємо, які властиво наші пляни для вистави. Читаю цими днями в нюйорських газетах, що представники Індії вже давно мають готові пляни і їдуть до Шикага будувати павільон, а предмети їх штуки вже в дорозі до Америки.

Коли така нація, як Індія, має вже все готове, включаючи й гроші, які зложили індійські князі, то дивно мені, що з нашої сторони так пиняво поступає справа. Ми читали два-три поклики про грошеву допомогу, але не читаємо нічого в наших газетах, на що ці гроші мають бути вжиті. Бо якби були проголошені пляни, то нарід знав би, на що то треба грошей і відповідно до цього пішли би складки.

Про себе мушу сказати, що я дуже заінтересований виставою в Шикаго. Я з роду Гуцул і з давної родини мистців-штукарів. Тих первісних артистів називає проф. Шухевич у своїй „Гуцульщині"—„сточниками", до яких в першім ряді зачисляє Шкрибляків, дальше Мегединюків, а відтак Якібюків. Проф. Грушевський, згадуючи в „Літературно-Науковім Вістнику" про господарсько-молочарську виставу в Стрию в 1908 році, згадує також про нашу родину при нагоді вичислювання медаль, які роздавала оціночна комісія вистави між іншими також братам Якібюкам за гуцульське мистецтво.

Це згадую лише як приклад, бо таких признань маємо богато а все те я хочу використати на це, щоби оправдати мій допис про влаштування вистави в Шикаго. Маючи досвід з минувшини, я хочу й тут дати свої вказівки і підбадьорити нашу суспільність до інтензивної участи у виставі. Не можна чейже обмежатися на якійсь там будці з кількома вишивками й кількома гуцульськими предметами. Коли польська влада висилала своїх агентів на Гуцульщину, щоби присвоїти собі вироби нашого народу, то ми заздалегідь мусимо взятися до енергійної праці, щоби положити клеймо українства на гуцульські вироби і не допустити польської марки на них.

Це вдасться зробити в той спосіб, що ми збудуємо гарний павільон в гуцульському стилю, а в ньому зложимо все те, що там повинно бути. В моїм посіданні є велика колекція старинних предметів гуцульського мистецтва. Ці предмети, як музеальна збірка, повинні знайти ширше заінтересування серед нашого громадянства в тім напрямі, щоби дати спромогу примістити цю колекцію в українськім відділі на виставі.

Я пишу лише про це, на чім я розуміюся. А інші нехай подадуть свої думки, тоді певно справа піде швидко наперед.

Василь Якібюк,
Ню Йорк.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ШИКАГО, ІЛЛ.

Український хор виграв змагання.

UKRAINIANS WIN IN SMALL MIXED CHORUS CONTEST.

The Ukrainian mixed chorus, under the direction of George Benetzky, was awarded first prize in the small mixed chorus division of a choral contest held yesterday afternoon at the Cook county fair, North avenue at River road. This chorus won first prize for two years in the Chicagoland music festival. The La Forte, Ind., Woman's chorus, directed by Lynn Sackett, gold medal winners in the woman's division of the 1931 Chicagoland festival, won first place in the women's choruses of not less than 25 voices. Other winners follow:

Ladies'choruses of not less than 25 voices — Second place, Cecilia chorus of South Chicago Y. M. C. A.; third, Grieg Ladies' chorus.

Ladies' chorus of not less than 60 voices — First Calumet Women's Glee club, Hammond; second, Eastern Star chorus of Illinois; third, Nurses' chorus of Wesley Memorial hospital.

Mixed choruses of not less than 25 voices — Second place, Orpheus choir of Hammond; third, Rogers Park Congregational choir.

Mixed chorus of not less than 60 voices — First, Ebenezer Lutheran choir; second, Christ English Lutheran choir.

Male choruses of not less than 25 voices — First, Irving Park Y. M. C. A. Glee club; second, Illinois Central Railway Male chorus, of the Western Electric company.

The contest was for county fair prizes totaling $1,800. Carl Craven, Chicago vocal teacher, who is one of the leaders of the community singing of the Chicagoland festivals, conducted the contest yesterday. The judges were Harry T. Fitzsimons, music publisher; Dr. J. Lewis Browne, supervisor of music in the public schools, and Glenn Dillard Gunn, music critic.

(Chicago Tribune,
August 8, 1932).

Фаїна Невільниця.

„ЛУКІЯНІВКА"

(Спогади бувшої невільниці).

(Всі права застережені за авторкою).

(1)

Це ділось на Україні в часи так званого військового комунізму — в 1921—22 роках. Треба читачеви памятати, що большевицька навала насунулась на українську землю з кінцем війни з Польщею в 1920 році. Але фактичне й остаточне поневолення нашої землі ми мусимо вважати далеко пізніше. Ввесь час провадилась боротьба не на життя, а на смерть окремих повстанських ватаг і загонів по цілій Україні. Вони не давали можливости червоним авантурникам спокійно господарювати на нашій, не своїй землі. Вільний дух українського народу не міг погодитися з віковічним кривдженням, визискуванням та насильством Жида й Москаля як його ворогів в минулому та в сучасному. Оті окупанти несли на устах „інтернаціоналізм", себто вільне обєднання націй, а вдійсности несло́сь неволю, кайдани українському народови. Вони ще й тепер голосять інтернаціоналізм перед цілим світом, який не може відріжнити чорного від білого, але не тому, що не знає, з тому, що не хоче. Цілий світ, бажаючи торговлі, себто легкої наживи, тепер спокійненько стискає руки розбійникам з тавром большевика — цього бандита всесвіту. Чужинці вискочисто вживуть для себе, для своїх власних вигод бандитську поживу, яку їм підносять ріжні радянські офіційні представництва — „Совторги", „Амторги" і їм подібні.

Все те, що сталось нині, передбачав своїм духовим зором не тільки культурно-свідомий син нашого народу, яких, на жаль, в той час було ще мало, але це відчував і звичайний розумний селянин. Люди з розумом знали, що гасло Леніна — „Грабуй награбоване!" — лише маневр часу, що це той гачок, на який попалась многоміліонова робітничо-селянська гуща бувшої царської Росії та ріжні інтелігенти-невдачники в життю. Багато і наших темних, „неярячих", повірили солодким обіцянкам большевицьких наємників-агітаторів. Такі легковажні смакують комуністичні „солодощі" й по цей день. Інакше кажучи, й український нарід став врешті для большевиків тим сирим матеріялом, над яким в його імени провадиться експеримент комуністичного закріпощення цього народу.

Головна увага червоних катів була зпочатку звернена в бік свідомого українського національного елементу, в бік наших культурних сил. Тому всіх тих, що йшли стежкою своїх рідних провідників, що вели до визволення батьківщину, комуністичні жандарми вишукували й розстрілювали посеред білого дня. Часто свідомих Українців видавано руками своїх, щоб дістати ласку чужих. Большевики скрізь винищували все те, що могло стати до фізичної чи моральної боротьби проти них тепер, чи в минулому, чи взагалі бути перешкодою в їх насильницьких намірах. І коли такі люди попадались до їх хижацьких лап-кіґтів, то їх вбивали відразу (це був кращий спосіб), або вкидали до центральної вязниці в Києві — „Лукіянівка".

Лукіянівська вязниця, це та неминуча Голгофта, яку проходили й тепер ідуть через неї не тисячі, а десятки тисяч наших найкращих синів-мучеників за ідею возволення нашої Вдовиці-України зпід опікунства червоних московських цариків з Кремля.

На мою долю випало теж віддати цю обовязкову данину кожного свідомого сина, чи доньки українського поневоленого народу, що опинився під московським комуністичним канчуком. Мені теж довелося пройти цим тяжким шляхом катування, знущання й опльовання; пройти всі страхіття большевицького Чека. Мені Бог не судив загинути цілком, а залишитись ходячим живим трупом, може на те, щоби розповісти людям про большевицьке пекло, яке зветься в них „земним раєм". Хочу розповісти щиру правду про той рай. Чие серце й розум ще не затроєні червоними розбійниками з Москви, які хочуть нести таку „свободу" цілому світови.

Я була арештована в м. N. на Київщині, в серпні 1921 року, про що я вже згадала на початку. Не довго мені довелось сидіти у місцевому Чека, бо всього два тижні, але досить добре дали себе відчути кати Леніна. Довелося багато зазнати пястукових і револьверових стусанів та іншого страхіття, що пробігає нині перед уявою як жахливий сон. По 2-х тижня мене відправлено до Київа. В часі мого подорожування до Київа зі мною були ще три жінки й сім мужчин. Одна з жінок була з трохмісячним немовлятком; друга, сімнацять-річна дівчина-сирота, була заложницею за брата, який утік від „продподатку" (це виплата податків натурою), бо не мав спроможности заплатити; третя жінка теж, як і всі мужчини, була арештована за „контрреволюцію".

Ми через дванацять годин їзди в потязі були в Київі, де нас чекала „парадна" зустріч. Чекав нас відділ з пятнадцятьох кінночників „Чоновців" з шаблями на голо. Це війська Чека. Крім того десять піших міліцистів з рушницями, готовими до стрілів. В такій „шані й повазі" прийшлось нам пройти до пять кільометрів по вулицях золотоверхого дідуся-Київа. Двері вязниці безшумно, механічно відчинились, як і зачинились. Ми знайшлись у великім коридорі в руках двох чекістів-вязничників. Тут нас всіх перешукали до поганеньких рубчиків, але „бомб" ніяких не знайшли. Зробивши таку „чистку", повели нас до другого коридора. За цей час пощастило незамітно для чекістів побачити на стінах ріжні прізвища, дати й прохання: „Мене розстріляно невинно!..." „Дайте родині знати!..." „Мене ведуть на розстріл!"...

В цьому коридорі нас, жінок, перебрала під свій догляд жінка, а мужчин — мужчина-чекіст. Ще пройшли двоє дверей і ми опинилися в величезнім дворі вязниці. Нас, жінок, відвели до 14-го жіночого корпусу (будинку). Це був чотирьоповерховий будинок, а пятий пивниця, призначена — для катування. В цьому „корпусі" знаходилось до тисячі жінок. Нас помістили в 6-ту „камеру" на 3-му поверсі. Я дивилася на вязничок здивовано, бо я ніколи не уявляла собі, що я можу зіструнути в вязниці стільки жіноцтва. Я побачила дійсну вязницю з її найсуворішим режімом, якого мабуть не знало середньовіччя. А большевики язиками „перетворюють" вязниці на школи. Дійсність говорила інше: школи перетворено на вязниці, а не навпаки. Наприклад, у м. Київі на Шевченківському бульварі (бувший Бібіковський), недалеко жидівського базару, гімназія обернена на вязницю.

В камері я стрінула жінок ріжного віку: старі, середнього віку, молодиці, дівчата й немовлята, навіть менше року. Серед старенських бабусь було багато таких „контр-революціонерок", що не тільки не могли ходити, а їх навіть неможливо було водити попід руки. Характеристичне було те, що багато сиділо дівчат, яких „провиною" було знайомство, а може навіть випадкова зустріч з хлопцем, що служив в українських військах. Були „винні" за те, що в часі переходу війська козаки випрошували або брали харчі для себе. За це тепер большевики вязнили людей. Отже сиділи за це люди майже цілого радомисльського повіту (Київщина), де ще в 1921 році оперував загін ватажка Мардолевича. Червоні прикладали всіх зусиль і ріжних способів, щоб зліквідувати цю повстанську ватагу Мардолевича, який часами не давав комісарчикам спокійненько сидіти в самому Київі. Комуністи пішли на велику провокацію. Вони забрали сотнями людей з Боярки, Андрієвки й інших сіл, обвинувачуючи їх у підтримці повстанського руху взагалі, а Мардолевича зокрема. Всім грозили розстрілом, але при тім казали, що враз видачі селянством Мардолевича — всіх їх Чека випустить. Про це довідався сам Мардолевич. Неповинні жертви й сльози дітей, що могли кождої хвилини стати сиротами, стративши своїх батьків і матерей в застінках Чека, змусили Мардолевича на компроміс з большевиками, щоб урятувати невинні жертви. Він зявився перед большевиками з покорою, але не викупив своєю жертвою арештованих. Ні... Вони остались далі у вязниці, поки не попали на Соловки, Мурман, як „неблагонадійний елемент". Самого Мардолевича згодом показали на коротенький час на вулиці, навіть з текою в руках, щоб вплинути цим на інших противників комунізму, заохочуючи їх просити помилування. Пізніше чекісти замордували Мардолевича, а большевицько-казенні газети написали, що він „утік за кордон". Це їх звичайна практика. Так безславно закінчилось життя одного з славних ватажків на Україні, якого ім'я буде записане у сторінках нашої історії.

Скажете, що я відійшла від теми. Та хочеться в цій короткій розмові розказати про всі кривди мої й інших під червоними гнобителями, бо це кривди цілого нашого народу. Признаюся, що моя уява боїться малювати докладно ту невимовно жахливу картину, що завсіди викликає у мене наочні сльози, при спогаді „каземату" й застінків Чека.

(Дальше буде).

Гріш, що даш на рідні школи,
Не пропащий гріш ніколи.
Вернеться, зросте він згодом
В міліони між народом.

А віддасть його Вкраїні
Молоде те покоління,
Що у рідній вчилось школі
Добувати долі-волі.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ТРЕНТОН, Н. ДЖ.

Як Трентон помагає безробітним.

Зубожіла до непізнання столиця Стейту Ню Джерзі. Тому два роки тут кипіло промислове життя в фабриках гончарських, де працювали кількадесять тисяч робітників. Тепер ці фабрики розвалюються, бо фабриканти перенесли свій бізнес на захід.

Фабрики, де працювали наші Українці, як Радієр, Мац, Бридж шапа та інші, замкнені вже від року. Люди потратили свої доми, потратили асекурації й тратять свої запомогові обезпечення, бо не мають де заробити грошей. Тому кілька місяців місто давало роботу безробітним при стейтових дорогах. Там платили три доляри на день. Робили чотири дні в тижні. Коли робітник виробив три місяці, тоді його відправляли з роботи, а на його місце брали другого. Такі роботи коштували $75,000 на місяць. Та нових грошей не прибувало, всякі добродійні жертви вичерпувалися, а тому нарешті скасовано роботу за гроші, а постановлено, щоб робили люди за харчі. Це було так, що робітник робить два дні в тижни при міській роботі й за це дістає „ордер" до крамниці де одержує на нього краму на пять долярів. При тім не всі дістають однаково. Хто має родину з двох осіб, цей дістає „ордер" на 2 дол. 50 цнт. і працює один день в тижни. Хто має родину з трох осіб, цей дістає „ордер" на 3 дол. 50 цнт. і робить день і пів. Хто має родону від чотирох до сім осіб, той дістає „ордер" на 5 дол. Хто має від сім осіб до дванацять в родині, цей дістає найвищий „ордер" на 6 дол.

Крім цього ордеру кождому дають що два тижні 24 фунти муки, а той, що дістає „ордер" на шість долярів, отримує муку що тижня. Безробітні дякують місту за це, бо це дає можність сяк-так жити. Одначе з іншого боку насувається біда, бо нема чим заплатити за ґаз, електрику та молоко. А про асекурацію та вкладки до запомогових організацій нема чого й думати. Ось тут і є сук, чому наші організації сотками втрачають своїх членів. Члени не бояться суспендації, але бояться голодової смерти. Дехто спитає: а чим люди платять ренти за доми? Рентів тепер ніхто не платить, але мешкає кождий на кредит. Коли місто платило робітникам долярами, тоді люди платили ренти. Є такі, що не платять і по рокови ренту; це залежить від власника дому, як він заможний, а про тім, чи хоче чекати. Котрий власник дому бідака й має дім обдовжений моргечами та кількарічними податками, тоді він викидає рентівника з дому. Тоді цей рентівник іде до сіти гол, а місто платить йому рент, не більше як 12 дол. на місяць. Та тепер вже й місто заявило, що не буде платити нікому далі ренту, бо має вже й так витрат 50,000 дол. на місяць, з яких дає запомогу безробітним і платить за них ренти.

Стейт дає вбрання для безробітних, і кождого ранку можна дістати бохонець хліба. Вбрання не так легко дістати, бо треба постояти в „лайні" кілька днів, поки дістанеш черевики, чи сорочку. Декотрі приходять у пятій годині рано й стоять під дверми в „лайні" до девятої години, щоб скорше дістатися. Власти при роздаванню муки, чи вбрання обходяться чемно, але для порядку, щоб кождий дістав, кому що потрібно, мусить переводитися стислу контролю. Були випадки, коли люди, що мають по кілька домів, свої машини, ставали першими в чергу по муку, чи за вбранням. В одноoo Італійця знайшли 27 мішків муки на стриху, а помимо того він був усе в пятій годині перший у „лайні". Розуміється, що він заплатив подвійно за цю муку до стейту й дістав рік вязниці. Таких нахабних найбільше є між Італійцями, Поляками та Мадярами. Були випадки, що декотрі робили міську роботу, а отримавши чека, несли до банку й записували на депозитову книжечку.

Самотні робітники дістають роботу при розвалюванню фабрик Патріїв. Там вони дістають повний харч і спання. Там вони мають ліжка й свою кухню.

Життя в Трентоні змінилось. Все посумніло. Театри, крамниці, церкви, костели й т. д. світять пусткою. Одним словом: життя поволі завмирає. Все ходить сумне зі спущеними очима в землю й думає про страшне завтра. Кожен журиться тим, що його зустріне, коли прийде зима. В такім страшнім положенню без вугля, без дров, без одіння, а може й терпець урветься власникови його дому та цей без милосердя викине його з дрібними дітьми на вулицю.

В. Гасій.

—Що тепер робить ваш син? Як йому живеться?

—Дякую. Дуже добре. Пішов до міста без черевиків, а тепер автомобілем їздить.

—Якжеж це?

—Він тепер шофером.

УЧИТЕЛЬ-ЗАТОЧЕНЕЦЬ.

Українські заточенці, що їх незавидна доля загнала в корінно польські землі, визначаються дивною прикметою. А саме: не хочуть, чи може бояться, давати знати своїм братам у краю про свої моральні терпіння, які повстають наслідком туги за рідним краєм.

Є багато таких, які вже втратили надію, що їх життя колинебудь може змінитися, хоч свідомі того, що заточення є наскрізь ненормальним явищем.

Але є й такі, що заточення вважають начеби чимсь природним. Такі типи є вдоволені, а навіть до деякої міри вдячні панам, що наділили їх посадами. На щастя, таких є розмірно небагато.

Та загал учителів-заточенців вважає заточення аномалією, противною людській природі. Ці останні час від часу дають знати про своє невідрадне життя на сторінках нашої преси.

Ось таким щирим, писаним зі щирого чуття, туги і любови до рідного, вірним зображенням сірої дійсности заточенця, вважаю „Лист із заточення" одної з наших товаришок недолі, що був уміщений в 40-вім, і другий лист „Доля Придніпрянців", уміщений в 43-тім числі „Нового Часу".

Між іншим ця пані завдає собі таке питання: „Чому наші жінки тут (на заточенні) так зле себе почувають?" Відповідь звучить: „Причиною цього це інша культура, серед якої ми виховались".

Нема сумніву, що воно так у дійсности є: бо коли ми покидаємо рідний край і йдемо не по своїй волі жити в чужі сторони, тоді цей чужий край, щоби бодай в части міг злагіднити нам наше важке положення, повинен би стояти на вищому ступні культурного розвитку.

Тимчасом ми пішли на заточення в країну (думаю тут про Конгресівку), яка не то, що не перевищає культурою нашої країни, але навпаки, в порівнанні з нею є культурно відсталою на десятки літ.

Одначе тутешній інтеліґенції нішо не стоїть на перешкоді хвалитися, що вони, мовляв, „західна Европа", а Галичина це схід.

Колиж дальше візьмемо під увагу, що звичай, обичай і побут є відзеркаленням душі народу, то й у цьому напрямі виступає яскрава ріжниця поміж духовістю нашого і тутешнього населення.

Життя тутешньої сільської людини чи міщуха позбавлене всякої принади і краси. Скрізь, тут під дуже тоненькою верствою блискучої культури криється груба неграмотність і невибагливість. Це видно зараз по будові їхніх будинків, по брудній хатній установі. В хатах по селах, де є підлога, ніхто її майже не миє, а де підлоги нема, ніхто ніколи долівки не маже глиною, як це у нас є загально приняте. Це одначе не перешкоджує тутешній молоді строїтися на останній ґузик. Примітивність і недбальство видно також по обробці ріли, відсутности яринних городів (бояться хопти!), по безплянові садженню овочевих, на пів диких деревець. Садів, у повнім значінні того слова, майже нема. Через це діти тут майже не знають, що це таке соловій, бо соловейко до таких „садів" не хоче прилітати.

Тут ніхто не знає якихсь народніх забав, як пр. наші чудові гагілки. За час кількалітнього мойого побуту не чув я тут правдивої пісні. Пісні тутешні це напів говорені, напів співані вигуки. Через це дуже тяжко підхопити тутешню „мельодію", якщо її взагалі мельодією можна назвати.

Чиж супроти цього наш заточенець, без огляду на це, чи то буде жінка, чи мужчина, може тут добре почуватися?

А коли додамо до цього, що він майже цілий рік є позбавлений можности піти до церкви, входити в родинні, своєрідні товариські й культурні взаємини, маємо менше більше вірний образ недолі заточенця.

Тому то рідний край для заточення це якась казкова, вимріяна країна; це предмет його золотих снів, задушевних бажань. Нема в цих висловах найменшої пересади.

Чи не є це безглуздною базіканиною, коли нас дехто в краю питає: „Чому вам там так зле? Чи може там такі недобрі люди?"

Чи не обурює нас до живого, коли довідуємося, що люди, які є в цьому щасливому положенні, що можуть працювати в рідним краю, мають нераз добрі незалежні посади, кривлять душею, плазують мов гади, на кожнім кроці не шанують рідної мови, коштом національної чести забігають ласки, щоби поліпшити собі так вигідне життя?

Та за це, як ми радіємо, як це нас підбадьорює на душі, коли доходять до нас вісти про піднеслі і гарні вчинки!— наших земляків у краю. — („Новий Час"). **Заточенець.**

ТАРЗАН І ЗОЛОТИЙ ЛЕВ.

(28)

„Дуже ти, Каді", говорила Ла, „нарушуєш мої права. Лиш одна верховна жрекиня може приносити жертви горіючому богови, а ніхто інший. Були й перед тобою такі жерці, що нарушували це правило, але вони самі впали жертвою від ножа верховної жрекині. Гляди, щоб твоє імя не приєдналося до них!" Каді неохотно скорився. Він пішов геть з ножем у руках від своєї жертви. Ті, що знали Кадія, запамятали, що він тепер затаїв свій гнів проти Ла.

Каді також мав своїх прихильників серед жерців та жрекинь в Опарі. Особливо його підтримувала жрекиня Оаг, що сама хотіла стати головною жрекинею, а тому дуже обережно вела свою кампанію проти Ла, обвинувачуючи її в любови до Тарзана. Та Оаг мусіла бути дуже обережна, щоб не впасти жертвою Ла. Каді добре це знав і йому зручно було використати отсю боротьбу між жрекинями. Ла мусіла стерегтися обох їх, бо і її влада могла похитнутися легко.

Оаг нераз мала наради вже передтим з Кадієм, а тепер, здавалося, для них трапився зручний арґумент для боротьби з Ла. Тепер вони могли сказати, що Ла не служить вже богови сонця, бо залюбилася в Тарзана й не хоче принести його в жертву. Оаг та Каді докладно обговорили свої пляни дальшого поступовання й боротьби з Ла. Вони були готові використати всі можливости проти Ла, як вона буде далі поступати з Тарзаном. Ла відчувала опозицію проти себе.

Не зважаючи на все, Ла наказала взяти Тарзана на ноші й понести його до Опару. Вона не була певна, чи Тарзан ще живий, бо він увесь час лежав нерухомо. На її приказ жерці понесли його до міста. „Коли прийде час, я сама принесу його в жертву палаючому богови", закінчила Ла свій наказ, узяти Тарзана до міста. Сталося, що знову Тарзан опинився в місті старої Атлянтиди, але на цей раз безпорадним — і, здавалося навіть, що мертвим трупом він був.